

Literatura română trece și printr-o criză de tradiție, ca să zicem așa. E poate una dintre cele mai grave. Scrierile românești nu mai sunt traduse, iar scriitorii nu mai călătoresc în cadrul unor schimburi literar-culturale. Un exemplu mai bun, în acest sens, decât Salonul de carte de la Paris nici că există. Un eveniment la care ești invitat, ca țară, o dată la o sută de ani, a prins scriitorimea română scindată, boicotând din interior un eveniment altfel menit de a o scoate în lume.

Crizele literaturii române de azi

Sunt de neuit zilele începutului de an 1990, când scriitorimea română era înnebunită de fericire pentru că tocmai câștigase libertatea de expresie, o cucerire la care nici nu mai spera vreodată. De-acum, își zicea, nimic nu mai stă în fața scriitorului, totul va fi de partea lui. Va ieși din sertare o bibliotecă de scrieri cenzurate, apoi va fi zugrăvită în culorile cele mai realiste jumătatea de secol XX aflată sub influența silnică a sovietelor, se va face curățenie în ierarhia literaturii române, se vor aduce valorile la locul lor, inclusiv cele din exil etc. etc. Ei bine, acum, la exact douăzeci și patru de ani de la entuziasmul general, lucrurile se văd puțin altfel, fervoarea proiectelor a trecut treptat în dezamăgire, iar aceasta într-un fel de resemnare obosită, prăfuită. Ca și societatea în ansamblu, literatura română actuală trăiește mai multe forme de criză, create în suită unele, concomitent altele. Vom încerca punctarea unora dintre ele, admitând că, la o nuanțare, vor mai fi și altele.

Criza lecturii. În anii '80, cum știe orice intelectual român cu vârstă de peste 50 de ani, romancierii ca Marin Preda, Augustin Buzura, D. R. Popescu, Nicolae Breban vindeau ca pe nimic 100 000 de exemplare dintr-un titlu. Poate că unele s-ar fi vândut mult mai substanțial, de n-ar fi existat o hotărâre de sus de tot care limita orice carte la tirajul de 100 000, indiferent de cerere. Acum, un „best seller” nu depășește 1000 de exemplare. (Sigur, aici nu vorbim de „marii scriitori” Mihaela Rădulescu, Tudor Chirilă sau Mihai Găinușă, care vând zeci de mii de exemplare!). Înregistrăm așadar cu ochiul liber o criză a lecturii, o cădere de popularitate cât se poate de spectaculoasă. Dar, în continuarea acestei căderi, putem spune că avem de-a face chiar și cu o criză a lecturii profesionale, în sensul că mare parte a criticilor de direcție și de întâmpinare din acei ani nu mai citesc, nu mai comentează. În afara cazului faimos Gheorghe Grigurcu care încă scrie cronică literară după 50 de ani de activitate critică, ceilalți au cam pus condeiul în cui, atrași de mirajul politicii, afacerilor etc. Iar tineretul comentator sosit între timp este încă subțire. La critica de întâmpinare intervin poeți și prozatori, devenind cronicari ad-hoc, și asta în special pentru că dacă tirajele au scăzut de zece-douăzeci de ori, titlurile au crescut exponențial. De unde observăm, tot cu ochiul liber, că ne confruntăm și cu...

Criza valorilor. Criza lecturii profesionale a creat confuzia de valori. Vreo mie de edituri publică într-o veselie generalizată cărți peste cărți, 95 la sută dintre ele fiind un fel de prestatoare de serviciu. Au dispărut funcțiile de redactor de carte, de referent, de colegii editoriale. Autorul își aduce de regulă cartea tehnoredactată, intră în tipar, plătește serviciul făcut de editură/tipografie și literatura română s-a mai „îmbogățit” cu un titlu. Iar din cronicile publicate în cele vreo 150 de reviste nu-ți poți face nici măcar vag o idee de oarece ierarhie, nici chiar subiectivă. Dacă în anii '70-80 la un roman bun se scriau în doar 10-15 reviste vreo douăzeci de cronici substanțiale și astea de cronicari de notorietate, acum la un roman de Breban, de pildă, nu se scriu cinci cronici. Trăiască criza de valori și mulții grafomani! pare a fi deviza acestor vremi.

Criza instituțională erodează și ea cu hârnice literatură română de azi. Unele instituții existente înainte de 1989 au dispărut, respectiv centrele de librării și rețeaua de difuzare a presei centralizată. Poate că multe cărți s-ar mai vinde cât de cât dacă ar mai exista centrele de librării județene care să comande câteva titluri și astfel cartea ar ajunge în toate colțurile țării. Așa, de existența unei cărți sau alteia afli doar dacă ți-o trimite autorul sau dacă o găsești la unul din cele două târguri anuale de carte. În privința revistelor literare situația este și mai proastă. Nicio rețea particulară nu vrea să difuzeze gazete de literatură. Așadar, în timp ce unele instituții eficiente cândva au dispărut, altele întârzie să apară. Astfel, am importat tot felul de instituții care se potrivesc literaturii române ca nuca-n perete. N-am importat însă instituția agentului literar. Fără această curea de transmisie dintre autor, editor și cititor, literatura română poate crea la greu capodopere, că ele vor rămâne în mare măsură anonime.

Criza economică&financiară. Din decembrie 1989, nici cei mai rău-voitori scriitori nu pot spune că ar fi cenzurați de cineva în vreun fel. Libertatea cuvântului este absolut garantată. În schimb, scriitorul nu mai are statut, și asta în primul rând din motive economice și financiare. În tot timpul socialismului, membrul Uniunii Scriitorilor avea acoperiș deasupra capului și

acces liber la bani, măcar că doar sub forma unor împrumuturi de la Fondul Literar. Sigur că scriitorii de curte Adrian Păunescu și Eugen Barbu și alții ca ei luau grosul, dar și autori absolut onorabili în epocă luau împrumuturi substanțiale pentru scrierea unei cărți, împrumuturi care-i scuteau de griji materiale pe termene lungi. Nu mai e cazul acum. E bine că URSS încă există, că încă are un sediu și o conducere, dar din 1949 și până acum niciodată n-a fost atât de săracă, iar membrii ei mai dispersați. E o criză de necontestat. Cultura română în general e subfinanțată. Bugetul Ministerului Culturii începe, an de an, de un sfert de veac cu 0,... la sută. Ce să aștepti de la un buget care începe cu 0 (zero)? Cultura scrisă are buget desigur de 0,0...! Guvernul Chinei a anunțat că va traduce peste hotare în zece ani un milion de romancierii. Noi nu putem lansa și promova în lume 20 pe an, iar o ediție a edițiilor Eminescu apare la Editura Academiei în... 150 de exemplare. O televiziune titra ironic pe burtieră: „Avertisment: în emisiunea aceasta se folosește cuvântul cultură!”

Criza de identitate. Literatura română trece și printr-o criză de tradiție, ca să zicem așa. E poate una dintre cele mai grave. Scrierile românești nu mai sunt traduse, iar scriitorii nu mai călătoresc în cadrul unor schimburi literar-culturale. Un exemplu mai bun, în acest sens, decât Salonul de carte de la Paris nici că există. Un eveniment la care ești invitat, ca țară, o dată la o sută de ani, a prins scriitorimea română scindată, boicotând din interior un eveniment altfel menit de a o scoate în lume. Aici s-ar înscrie și goana bezmetică după un Premiu Nobel, pe care-l ratăm an de an de o sută de ani și-l vom rata la infinit pentru că nu știm să-l abordăm realist și pentru că cei îndrituiți să-l câștige ori sunt *politically incorrect*, ori sunt susținuți fără discernământ și cu exces de zel, ori când îl vor primi (prin absurd), la cuvântul de mulțumire se vor declara americani, germani sau de alte naționalități ori îi vor împroșca pe adversarii lor, în loc să țină un discurs umanitar. Și am o bănuială că Juriul de la Academia Suedeză știe aceste lucruri. Nu mai trebuie lungită discuția pe tema altfel dovedită a crizei de identitate a scriitorului român. Trăgând o concluzie: o literatură care nu are un Nobel în 113 ani de la instituirea lui nu are legitimitate, nu are identitate.

Momente și schițe din actualitatea literară

■ La rubrica *Document, România literară*, nr. 50/13 decembrie 2013, reproduce chiar un document, unul exemplar pentru mersul culturii în ceaușism: stenograma secretariatului CC al PCR din 1 mai 1974. Se hotărăște soarta ziarelor și revistelor din România. Participă toată conducerea de partid și de stat, iar din rândul scriitorilor – Adrian Păunescu și Octavian Paler. Nicolae Ceaușescu hotărăște că „revista *Contemporanul* trebuie să devină o revistă politică de propagare a marxism-leninismului militant de masă”. Tot el decide, în timp ce ceilalți mai mult aprobă, ca *Flacăra* „să apară în continuare săptămânal, dar este prea mult în 32 de pagini. Să nu depășească 24 de pagini...” Și tot așa, NC hotărăște și soarta revistelor din provincie: „*Orizont* – Timișoara – format mic, 8-10 pagini. Pe urmă, sunt aici: Pitești (*Arges*; n. DAD), Bacău, Brașov. Se propune format mic, cu apariție lunară...” În principiu, de observat că Ceaușescu era informat despre profilul și conținutul revistelor, inclusiv ale celor culturale. Mai mult, el încearcă reducerea numărului de pagini și a tirajului de asemenea în cunoștință de

cauză, din motive economice, dar cu cifre în față și într-o perioadă în care hârtia sosea, ca și acum, din import.

■ Ultima dintre Conferințele municipiului Pitești pe 2013 a fost ținută la Centrul Cultural Pitești de criticul și istoricul literar, eminescologul Nicolae Georgescu: *Eminescu, argumente pro și contra*. Pornind de la întrebarea dacă eminescologia este sau nu o știință, de la faptul că termenul de eminescolog a apărut pentru prima dată în DEX la sfârșitul anilor '80, Nicolae Georgescu a trecut în revistă toate generațiile de eminescologi din cultura română, subliniind importanța acestora în (re)descoperirea permanentă a poetului, prozatorului și publicistului Eminescu. Apoi, după ce a mărturisit cum a ajuns el însuși eminescolog din bibliotecar la Biblioteca Academiei, N. Georgescu a prezentat o seamă de lucruri inedite din viața și opera lui Mihai Eminescu, totul documentat după o viață de studiu pe manuscrise olografe sau pe toată presa de după 1889, de după moartea poetului. Conferința a fost una cu totul incitantă, în sensul

că dacă timpul ar fi permis, totul s-ar fi transformat într-o polemică adevărată, cu *argumente pro și contra*...

■ A apărut *Antologia scriitorilor piteșteni*. La 17 decembrie, ca un preambul la sărbătorile de sfârșit de an, la Centrul Cultural s-a lansat *Antologia scriitorilor piteșteni* (Editura *Tiparg*, 2013), proiect finanțat de Primăria Pitești și realizat de criticul literar Nicolae Oprea, cu un cuvânt de salut din partea primarului Tudor Pendiuc. Au vorbit despre evenimentul editorial Nicolae Oprea și Carmen Dumitrache, directoarea Centrului Cultural. Antologia cuprinde nu mai puțin de 50 de autori (poeți, prozatori, critici), structurați în trei secțiuni: 1) membri ai Filialei Pitești a URSS, 2) membri ai altor filiale, 3) nemembri sau viitori membri ai URSS. Volumul reprezintă o premieră, acum fiind strănși între două coperte toți scriitorii care dau identitate literară municipiului Pitești. Au fost prezenți în mare măsură autori din antologie, dar și public iubitor de cultură care se simte la CC Pitești ca acasă. (DAD)

Talent, caracter

Dumitru Augustin Doman: *Care este raportul dintre caracterul și talentul scriitorului? Poate fi receptată fără rezerve o carte valoroasă scrisă de un autor amoral/imoral? Sau – ca-ntr-un fel de mutație a valorilor etice – opera se salvează în timp, chiar dacă autorul ei a fost odios? Dar poate rămâne pură, estetic vorbind, opera unui scriitor lipsit de caracter?*

Întrebări dure, întrebări care, în ciuda stăruințelor unor literați îndeobște cu musca pe căciulă, de-a le pune în surdină, continuă a ne stăruia în conștiință. Păcatul prin cuvântul scris e un păcat greu. Cred că în loc de a-l diminua, talentul scriitorului îl accentuează precum un fundal contrastant. Unele nume care n-au rezistat compromisului cu autoritatea comunistă, C. Noica sau C. Țoiu, au dat de înțeles că autorii care s-au opus compromisului și l-au veștejit la confrății lor n-ar fi făcut mare lucru: „isprava” creatoare contează singură, afirmau ei, atitudinea morală având un rang secund. Ba chiar cele două virtuți îndeobște n-ar prea face casă bună. Să se fi gândit cumva, egotic, la ei înșiși? Dar am impresia că un șir de autori, de la Blaga și V. Voiculescu la M. Ivănescu, Leonid Dimov, Radu Petrescu, Goma, I. Negoitescu le cam încurcau calculul speculativ. Dacă i-au avut în vedere pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, atunci se cuvine precizat neapărat un lucru: acești importanți directori de conștiință au scris și ei suficient de mult pentru a marca o direcție majoră a unei epoci dintre cele mai frământate. Pot fi în liniște raportați la un T. Maiorescu, a cărui „ispravă” scriptică s-ar cuveni – nu-i așa? – și ea acuzată de niskaiva neajunsuri: lipsa unor monografii, a unor „cercetări” docte care să ia ochii prin volumul lor (nu-l învinuia un Adrian Marino pe N. Manolescu că are cărți „subțiri cât o lamă”?). Și apoi compromisurile scriitorilor noștri în cadrul comunist nu sunt otova. Ele corespund câtorva faze ale evoluției procesului îndoctrinării, în care grila cenzurii ca și măsurile punitive împotriva nesupușilor au cunoscut variații. În „anii grei”, care nu se întind doar pe un singur „obsedant deceniu”, cum a pretins obedientul Marin Preda, ci pe aproape două, nu se putea publica nimic fără să poarte pecetea apăsată a „mesajului” politic, fără să emane un suflu „mobilizator”, cât mai „mobilizator” cu putință. Împrejurare ce i-a obligat (vorba vine!) și pe câțiva autori de prim-plan să cedeze. Noroc, mare noroc că M. Sadoveanu, T. Arghezi, G. Călinescu, Camil Petrescu și-au scris cea mai mare parte din operă înaintea maleficului pact cu o concepție care, evident, o contrazicea (altfel cât de schilodită ar fi ajuns!). Noroc așijderea că un Petru Dumitriu sau un Eugen Barbu au produs și cărți cu șansa de-a rămâne. O perfidă acuză adusă celui ce vă vorbește a fost aceea că ar fi „negat”, „demolat”, chiar așa: „demolat” marile valori. De unde până unde? Deplorând scrierile și declarațiile scriitorilor de seamă ajunși sub zodia „realismului socialist”, n-am avut o clipă stupida intenție destructivă ce mi se pune în cărcă, în absența, se vede bine treaba, a unor contraargumente mai onorabile. Niciun rând din ce-am publicat nu e în măsură a valida aserțiunile lui E. Simion și ale câtorva ciraci ai d-sale, reluate cu o tristă consecvență ani în șir, aflându-se într-un impas al replicii polemice intenționate. De altminteri ex-președintele Academiei Române, respingând cu sistem revizuirile, s-a instalat în postura de lider al unui conservatorism autoritar, bătrânicos...

La un moment dat, foarte probabil din motivul confectionării unei fețe externe mai favorabile, regimul totalitar a inițiat o aproximativă liberalizare. Ea a echivalat cu o veritabilă erupție de talente, ilustrând aportul câtorva generații, care s-au înghesuit în decursul unui scurt răstimp pentru a se afirma. A urmat însă, din păcate, o

nouă „strângere a șurubului” ideologic, care, e drept, n-a anulat complet relativele libertăți culturale dobândite. Acum intervine un nou fenomen, cel al supralicitării în materie de subordonare la cerințele oficialității (uneori doar presupuse, într-un melanj cu gesturile de adulare a unor culturnici de vârf, dispuși a-i recompensa pe cei cu fruntea plecată la maximum). Un soi de gratuitate a compromisului. Era într-adevăr necesar ca vârstnicul cărturar, putrefiat de erudiție, Edgar Papu să înalțe stindardul protocronismului sub care s-a grăbit a se strânge noua garnitură de oportuniști? Era într-adevăr necesar ca N. Balotă, distins erudit și d-sa, să descindă până la a oferi pagini de propagandă „de subțire”, apărute în *Scinteia* ca și în alte periodice foarte apropiate cărmuirii, până acolo încât să facă figura unui „cap” al descalficantei prestații în cauză? Un colaboraționism la spartul târgului! E drept că au sărit peste cal și alții, mai înalți în grad, îndată după 23 august. Nu s-au grăbit atunci să închine panegirice lui Stalin un G. Călinescu sau M. Sadoveanu? Să menționăm că autorul *Bietului Ioanide*, cu toate avansurile făcute partidului, menite în intenția sa de a-l propulsa nu doar pe arena literară, ci și pe cea politică (se visa un mentor absolut și un deținător al unor mari demnități precum, bunăoară, C. I. Parhon), a rămas un păgubos. Scos de la catedră, încolțit de cenzură, atacat brutal în presa care nu admitea nicio ripostă, va fi meditat cu amar, în ultimii ani ai vieții, la prețul compromisului. În paralel, s-a produs o serie de supraevaluări. Pe de-o parte, au ajuns prompt la o deosebită prețuire o mână de tineri „șaizecești” în frunte cu Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion (Ioan) Alexandru, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, receptați de unii confrăți entuziaști ca o lamură a poeziei reînviată, dar îmbrățișați cu astuție și de autorități, înscriși din oficiu pe lista „realizărilor socialismului”, care nu putea a nu triumfa și în creație. Cei astfel întâmpinați n-au întârziat a-și arăta gratitudinea față de partidul protector. Fie raliindu-se ideologiei unui comunism „reciclat” prin diversiunea naționalistă (care nu făcea decât să contrazică flagrant principiul său internaționalist!), fie aducându-i partidului ardente omagii, plusând prin celebrarea „genialului” său cărmaci. A luat naștere astfel o întreagă literatură de luminozități truate, de innuri pe bandă rulantă ce sunau agreabil în auzul atent al „forurilor”. S-a detașat din pluton histrionicul Adrian Păunescu, a cărui indenegabilă înzestrare s-a transformat într-o portavoce a cultului personalității dictatorului. Profitor la culme al conjuncturilor, înainte ca și după decembrie 1989, paradigmă rea a „succesului” la care ar putea duce o asemenea conduită cinică. Dacă un Radu Gyr, poet de căpetenie al taberei opuse, a suferit crâncen, până la ani lungi de oribilă temniță, sub Carol II, sub Antonescu, ca și sub comuniști, iată că bardul de la Bârca și-a strecurat până la urmă, impudic, obezitatea simbolică prin toate posibilele filtre ale istoriei și ale justiției. La rubrica supraevaluărilor înregistrate de „epoca de aur”, nu-i putem omite nici pe marii tenori ai comunismului stalinist-dejist de până la „liberalizare”, E. Jebeleanu și Geo Bogza, la care se alătură ceva mai tânărul M. Preda, răsfațați în calitate de „clasici în viață”, ajunși să adulmece nobelizarea. Alături de „genialoidul” autor al *Necuvintelor*, un Eminescu, cum ar veni, al

construcției socialiste, dacă nu, cum s-a spus, mai presus de acesta... Am fost cel dintâi care a exclamat, la finele anilor '60, într-un articol din *Luceafărul*, care a stârnit o anume rumoare, că „împăratul e gol!” Recent, am avut satisfacția de a-mi vedea confirmată opinia de o perspicace analiză neconvențională a lui Cristian Tudor Popescu... Bântuia pe atunci o megalomanie insuflată de imaginea conducătorului suprem, îngânata în lotul literaților de ambiții dilatate în așa chip încât critica se vedea aproape fără excepție împinsă la elogiul compact, rezervele fiind inhibate până la refuzul presei de-a le tipări. Vorbesc și din propria-mi experiență.

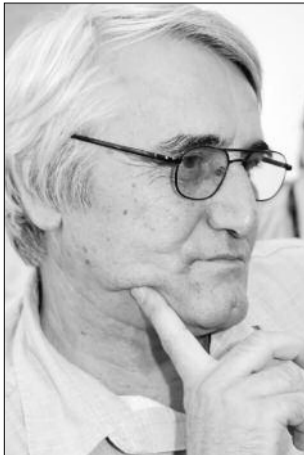
Dacă, bunăoară, un Marin Preda avea grijă de a-și „aranja” romanele de la o ediție la alta în așa fel încât să proptească linia partidului în perpetuă re-poziționare, are loc și o altă manifestare a subordonării literaților. Una oribilă. E vorba de grupul de foști deținuți politici, supuși terorii în așa grad încât au acceptat a scrie fără a crâncni, la comandă, lucruri în stridentă opoziție cu ceea ce au reprezentat ei ca intelectuali, ca ființe cu un profil civic, în *Glasul patriei*. O publicație imundă, destinată exclusiv „uzului extern”. Nichifor Crainic, Ion Vineanu, Radu Gyr, Păstorel Teodoreanu ș.a. se sileau a susține acolo, cu texte hărăzite celor ajunși în Occident, că România ar fi pășit într-o epocă paradiziacă. Și nu doar atât, lansându-se în injurii, nu o dată ca la ușa cortului, la adresa „trădătorilor” transfugi, a „lichelelor” anticomuniste. N-am impresia că există o filă mai întunecată a publicisticii românești decât aceasta. Un gen de experiment Pitești, efectuat cu condeiu... Circumstanță în care, departe de a dezarma, exilul se fortifică. Radio Europa liberă mai cu seamă devine o tribună a libertății sugrumate în patrie, cu un glas ascultat de „masele largi populare” tot mai dezamăgite. Tribună la care apar, alături de faimosul cuplu Monica Lovinescu-Virgil Ierunca, așa-zii disidenți precum Paul Goma, Dorin Tudoran, Dan Culcer, care au prilejul de a rosti adevărul. O optică generoasă îi împiedică însă pe cei doi corifei să distingă trăsăturile ambiguității la câțiva autori din țară, care, conform zicalei cu mielul care sughe la două oi, doreau a intra în grațiile postului de radio de la München și totodată a rămâne în cele ale partidului-stat. O ceață mediatică produsă de regim, ca și, desigur, depărtarea, distorsionează o vreme realitățile. După evenimentele din decembrie, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca recunosc că au supralicitat calitatea unor Eugen Simion, Marin Sorescu, Andrei Pleșu, Augustin Buzura, ca și a altora, care nu întârzie, la rândul lor, a lua sfidător distanțe față de cei ce le-au acordat un prețios gir moral. Criticii Europei libere săvârșesc astfel o salutară revizuire a revizuirilor. Apele se despart de uscat, definitiv.

Să constituie o constantă atracția către putere a intelectualilor în vogă? Să fie o astfel de ispită, pe tărâm autohton, un reziduu al duhului fanariot? Oricum, după răsturnarea dictaturii, faptul a cunoscut o nouă confirmare. Mai greu explicabilă, poate, pentru cei stăpâniți de un elan lustral al schimbării, nu chiar surprinzătoare pentru cei ce-i întrezăreau premisele. Îndată după înscăunarea puterii „de tranziție”, dominate de Ion Iliescu, s-a ivit sub lumina reflectoarelor, ca și cum abia ar fi așteptat un semnal în culise, o nouă echipă de intelighenți disponibili, care au căpătat cât ai clipi din ochi demnități și onoruri: Andrei Pleșu, Augustin Buzura, Marin Sorescu, E. Simion, N. Breban, Mihai Botez, Aurel Dragoș Munteanu. Cum ar veni, încredere contra încredere! Ceea ce a echivalat cu o abilă

(continuare în pag. 9)

Bântuia pe atunci o megalomanie insuflată de imaginea conducătorului suprem, îngânata în lotul literaților de ambiții dilatate în așa chip încât critica se vedea aproape fără excepție împinsă la elogiul compact, rezervele fiind inhibate până la refuzul presei de-a le tipări. Vorbesc și din propria-mi experiență.

Cronica întârziată

Adeseori, căile sinuoase ale vieții, pragurile bolilor de neocolit sau capcanele refugiului provincial sub obsesia perfecțiunii întârzie ieșirea în lume a scriitorului. Este și cazul târgovișteanului prin adopție Aurel Udeanu care a pus punct căutărilor de laborator abia după 40 de ani. El debutează, așadar, la vârsta când prozatorii îndeobște se hotărăsc să-și publice manuscrisele îndelung finisate. Născut într-un 15 ianuarie de rezonanță eminesciană cu vreo cinci decenii în urmă în comuna Uda din Argeș (de unde preia pseudonimul), Aurel Curcă (pe numele adevărat) s-a stabilit în fosta cetate de scaun a Târgoviștei după absolvirea Școlii Normale din Câmpulung Muscel. (În paranteză fie zis: în calitatea mea de scrib specializat în cronologia scriitorilor, sunt puțin derutat de anul nașterii inserat pe coperta a IV-a a ultimei cărți, care îl îmbătrânește pe Udeanu cu aproape un deceniu; dar cred că e o șicană de computer prin inversarea ultimelor cifre; sau poate datarea eronată apare de la volumele anterioare?). Format în umbra prozatorilor inovatori din Școala de la Târgoviște (Radu Petrescu, M. H. Simionescu, C. Olăreanu), ucenicul autodidact publică la început o scriere insolită cu aspect de jurnal de idei, *Când Dumnezeu Se exilează în tine* (Brumar, 2005), situată la întretăierea dintre proză confesivă, eseu filosofic și lirică dramatizată.

Prin reducere, *Când Dumnezeu...* se poate defini ca eseu liric despre viață/lume, timp, dragoste și moarte prin raportare la divinitatea creștină (teme majore pe care autorul le abordează subiectiv fără teama deja-spusului) impregnat de ideologia sceptic-nihilistă cioraniană. *Tratat de descompunere, Ispita de a exista* sau *Istorie și utopie* sunt cărțile lui Emil Cioran pe care bănuiesc că poetul-prozator le-a citit pe îndelete. Fiindcă eseistul percepe aieva viața ca „stare de nesinucidere” și triumf al neautenticității, tinzând să se refugieze în Utopie și Ficțiune. Dincolo de Cioran, substratul filosofic al eseului compact se întemeiază, după toate indiciile, pe surse diverse, de la Platon până la Nietzsche, apoi Blaga filosoful și mai încoace. Cert este că Aurel Curcă Udeanu (așa semnând, indecis, primul volum) va accepta, la modul cioranian, utopia salvării prin poezie, care poate susține *tentation d'exister*. Drept urmare, optează pentru exprimarea lirică în cărțile care alcătuiesc un triptic omogen, atât tematic cât și stilistic: *Femeia din creierul fiecăruia* (Brumar, 2008), *Edenul din doamna* (Limes, 2010) și *Plânsul utopic* (Tracus Arte, 2013). În chip semnificativ, doi prozatori optzeciști de excepție, afini ai poetului, sunt chemați să flancheze primele două volume: regretatul Gheorghe Crăciun cu un moto-cheie la primul volum („creierul știe că trupul știe mai mult”) și Radu Aldulescu, cu o

Utopie și eros

prefață pătrunzătoare la al doilea despre condiția femeii izgonite din Eden.

În ultimul volum din trilogia lirică, *Plânsul utopic*, Aurel Udeanu creează aceeași atmosferă erotizată prin insistența asupra acuplării („ascensiunea mea în grota dintre picioarele tale lungi”) în expresii fruste, sfidând ipocrizia lectorilor pudibonzi, fără să uzeze de limbajul licențios, ci, dimpotrivă, poetizând întruparea nurilor: „Luneca pe libertății înfășurată toată-n lumină/ i-am luat coapsele lungi umplute cu petale/ strunjite de zei i le-am sechestrat/ în ochiul meu trecător am eliberat-o de ele/ am...” Mai pregnantă devine aici utopia erotică: „*atât de frumoasă de perfectă/ baletând pe independenței în mini/ încât subit am avut revelația/ senzația acută irepresibilă/ că ea nu are trup/ este doar o*

natașa albă virgină ș.a. (În concepția poetului cu rost organic, titlurile poemelor reprezintă și primul vers). Sunt înscenări lirice în care poetul uzează de ironie sau devieri caricaturale cu tendințe, uneori, de misoginie („ea este doar un maldăr de carne” sau „vehicolul meu de carne spre paradis”), culminând cu pasișă parodică după poezia proletcultistă a lui George Lesnea *Partidul e-n toate cele ce sînt: „natașa e-n toate/ e-n cele ce sunt/ și fără voia lor/ întârzie pe-acest pământ./.../natașa este-n piciorul ei gol/ ridicat pe masă velin/ este-n buruienile ce vor crește/ mâine pe noi în țintirim./.../ natașa e-n pletele ei de înger blond/ e-n masa negeluită pe care doarme/ eu stau și o veghez/ și o tencuiesc pe natașa (o idee)/ cu carne!”*

În cadrul disputei dintre vocea interioară și lume, în genul unui actualizat *giudeț al sufletului cu trupul*, experiența inițiativă sub pavăza erosului se consumă prin asumarea sentimentului tragic al morții, pe fundalul existenței efemere sortită de creatorul divin. În poezia lui Udeanu, raportarea omului la Dumnezeu implică doar reminiscențe de religiozitate, întrucât este abordată din perspectivă ontologică. *El* sau *Cel-ce-te-a-trimis-în-Existență*, cum era denumit în *Când Dumnezeu Se exilează în tine*, apare astfel umanizat, dar rămâne la fel de intangibil și surd în fața *plânsului utopic* al omului-poet care vrea să-și redobândească, după intensele trăiri din existența-infernă, condiția adamică dinaintea Căderii („ce nevoie avu să aducă să trimită/ în această existență (în acest infern)/ ceea ce deja conținea? Vreau să aflui/ să știu să gust să înfulec să diger/ apoi...”)

Chiar dacă nu-i sunt străine strategiile congenerilor postmoderniști și modalitățile specifice ce țin de parodie, ironie și autoironie, înclinație ludică etc., Aurel Udeanu și-a modelat poetica proprie mai degrabă la școala neomodernismului postbelic. Ecouri din Nichita Stănescu sunt detectabile uneori până la nivel imitativ, precum în poemele *a fi a fire* sau *mi-am pus mâinile amândouă pe burta ei*. Din pleiada interbelică, modelele tutelare evocate fugar sunt Blaga al misterului („este expertă în augustul blaga/ știe că fără «cenzura transcendentală»...”), psalmistul Argezi („în seara asta dezgropată din arghezi”) și Bacovia pesimistul („m-a trimis sfântul g. bacovia”). Autorul *Plânsului utopic* a reușit să-și contureze timbrul personal prin asimilări organice și delimitări laborioase, forând în adâncime problematica existențială a pendulării dintre naștere și moarte, sub semnul erosului, și a relației cu dumnezeirea. Oricum, cred că, prin acest volum, și-a încheiat trilogia poetică omogenă și tinde spre alte zări. Maturitatea artistică demonstrată în acest ciclu îl arată apt pentru alte experiențe revelatoare.

idee/ un tipar o formă pe care/ ochiul meu o umple cu carne”. Se conturează, în fond, profilul atracției sexuale prin feminitatea imaginată (nu ideală) sau Femeia-Idee („am obosit să pun între coapsele tale/ ceea ce doar în creierul meu este/ în triumphiul tău echilateral să-mi ratez/ de fiecare dată întâlnirea/ cu el”). Astfel încât relația erotică înseamnă pentru subiectul liric o șansă a cunoașterii de sine prin *Celălalt*, dublul feminin „neesențial” - în sensul decelat de Simone de Beauvoir în *Al doilea sex*. Cu alte cuvinte, amorul devine experiență cognitivă și posibilitate (se-nțelege, utopică) de a eluda Căderea din Paradis în ceea ce poetul denumește *subceresc*.

Într-un grupaj unitar care formează nucleul discursului amoroș cu substrat metafizic, construcția feminină are și un nume, Natașa (trec peste inițiala minusculă uzată de autor), un fel de *rusoaică* gib-mihăesciană provenind din imperiul sovietic, femeia „augustă existentă doar în creierul meu”. Acestea sunt, în fapt, cele mai frumoase poeme ale volumului: *sunt momente când ora nu mă mai încap, mai frumoasă decât un incest, natașa s-ar vrea avută, au explodat în floare cireșii, cu brațele cruce pe sâni, există o*

Chiar dacă nu-i sunt străine strategiile congenerilor postmoderniști și modalitățile specifice ce țin de parodie, ironie și autoironie, înclinație ludică etc., Aurel Udeanu și-a modelat poetica proprie mai degrabă la școala neomodernismului postbelic.

Nicolae Oprea

critice

Evenimente la Uniunea Scriitorilor

A treia ediție a Galei Poeziei Române Contemporane s-a desfășurat în seara zilei de 10 decembrie 2013, de această dată nu la Ateneul Român, ci la Alba Iulia, în cadrul festiv al Sălii Unirii din Cetate. În selecția președintelui U. S. R., acad. Nicolae Manolescu, care a fost și moderatorul dezinvolt al recitalului, au citit poeme reprezentative 16 poeți din toate generațiile contemporaneității, predominant fiind „desantul” optzeciștilor. *Lista lui Manolescu* pe 2013 - din care regretăm că lipsesc poeții piteșteni - a fost următoarea: Aurel Rău, Ion Pop, Vasile Igna, Marko Bela, Vasile Dan, Gellu Dorian, Adrian Alui Gheorghe, Ion Tudor Iovian, Ioan Moldovan, Ion Mureșan, Aurel Pantea, Arcadie Suceveanu, Petre Tănăsoaica, Lucian Vasiliu, Rita Chirian, Vlad Moldovan.

A doua zi, tot la Alba Iulia, a avut loc ședința Consiliului Uniunii Scriitorilor din România. La propunerea președintelui U.S.R., au fost aleși următorii membri ai Comisiei de validare,

răspunzători pentru primiriile în Uniune în următorii cinci ani: Dan Cristea, Mihai Zamfir, Mircea A. Diaconu, Petru Cimpoeșu, Răzvan Voncu, Alex Goldiș, Gabriela Gheorghiușor, iar ca rezerve, Dumitru Chioaru și Radu Pavel Gheo. Comisia de validare își va stabili un regulament de funcționare care va preciza și lista completă a revistelor acreditate (unde se pare că figurează și revista *Argeș*).

În aceeași întrunire, a fost ales Juriul național pentru premiile Uniunii Scriitorilor din România, care vor fi acordate în 2014 pentru cărțile apărute de-a lungul anului 2013. Componenta acestuia este următoarea: Gabriel Coșoveanu, Dan Cristea, Nicolae Oprea, Ioan Holban, Mircea Mihăieș, Livius Ciocârlie și Daniel Cristea-Enache; rezerve fiind Iulian Boldea și Vasile Dan.

pe stradă / în lăuntru zidului e liniște / revolta a căpătat

pe stradă / în lăuntru zidului e liniște / revolta a căpătat
un sens invers / eram tânăr și treceam parcă involuntar
pe lângă zidurile părăsite / treceam și așezam bucățile de
piatră dislocată / erau multe / am văzut că nu le puteam
pune mereu la locul lor / așa că am început să le scriu
pe spate cu cifre săpate adânc;

mai târziu le spălam / mama mă striga / mă îndemna
să mănânc / ca să nu uit mi-a montat un ceas mare
pe casa cea mai arătoasă / pe limbile lui îmi uscăm deseori
hainele;

o ascultam / - când mă uitam la ea nu puteam decât
să lustruiesc / să sterg părțile de praf / să mut lichenii
la umbră / mă mai duceam la o terasă
era înaltă și se vedea orașul de sus;

le vorbream prietenilor / gesticulam
mâncam raci fierți
împreună / scobeam în carapace
ca într-o orbită;

despre stele doar adăugam
comentarii / desenam
romburi pe masă / la colțul de dedesubt
trăgeam o linie de sus în jos / în afară.

pe seară / îmi sunam prietenii
le trimiteam fotografii
din natură / discutam mai ales detalii
despre nori / frunze / iarbă.

am experimentat cam cât e de greu
să refaci un cuvânt / vers.

era mult mai greu să ștergi hainele de atingeri involuntare
cel mai simplu era să le clătesc / praful alb se așeza
de la sine pe jos / fotografiam urmele tălpilor / memoram
toate momentele zilei / făceam un album pe care
îl lăsam în podul casei.

le aveam în vis / despre visele pe care le visam uneori
noapte de noapte / mă trezeam mai liniștit / parcă
așa mă gândeam la tine cu mai multă culoare
din ce în ce mai multă culoare / ajunsesem la 16 milioane de culori pe fiecare amintire.

aveam pe peretele din sufragerie un pantof roșu imens
trei metri pe un metru și jumătate (originalele din
camera mea aveau 512 pe 114 cm / altul 480 pe 85 cm)
îl văzusem mai demult la antonie popescu / într-o vizită.

nu uitam de ziua de mâine
dar așezam obiectele din vitrină
azi / pentru ziua de azi;

apoi eu mă așezam pe fotoliu
pe scaun / pe canapea
priveam aceleași obiecte vreme îndelungată / evitam cuvântul „ava”.

caii de bronz rămâneau la locul lor
erau împrumutați pe viață
și subînchiriasem unul / aveam grijă
de ei de când m-am născut.

în altă zi îi ascultam pe prietenii mei / unul dintre ei
fusesse într-o excursie fantastică / avea multe amintiri
și fotografiile / le privea și ne explica / drumețiile chiar erau
descriptibile;

alți doi prieteni fuseseră împreună la pescuit / în deltă
dormiseră adânc în fiecare noapte / dimineața se trezeau
deja vâslind spre locuri numai de ei știute.

pe deasupra se auzea un fâșăit / un fermoar tras de o mână
nevăzută.

în fiecare zi numărăm casele de pe stradă / priveam numerele

în fiecare zi numărăm casele de pe stradă / priveam numerele
să văd dacă s-a mai adăugat vreunul / multe se ascundeau
la soare în spatele altora / asemeni unui prieten invitat
la masă / asemeni unei iubiri nocturne și împlinite;

îmi vine să mă apuc de construit case / (suficiența
părea mai degrabă o doamnă bătrână pe care o saluți
din respect);

când te vedeam pe stradă
mă gândeam la o liniște perfectă
mă gândeam la demoni albi;

poate în altă zi / sub priviri
vor cădea imagini revoltătoare
cu tine picior peste picior
cu tine întinsă / plein air
aproape desăvârșit;

gândurile mele au zburat / au urmat
cuvintele scrise ieri / pe stradă
tinerii sunt dezinteresați
pielea femeilor este crăpată.

e o nebunie să mi te arăți
goală / ți-au înroșit trandafiri
pe picioare / pe palme.

e o nebunie să treci pe lângă
abatoare zâmbind / poate doar mirosul
insuportabil să te mai trezească.

treceam pe autostradă / vizitam orașe mari / am văzut
un autocar în flăcări / crede-mă – înăuntru ardea o fecioară
striga și ne făcea cu mâna / martorii spuneau totuși că era un tânăr
cu plete / dar sânii ei erau frumoși / ascuțiți.

am oprit lângă un izvor / mi-am amintit că vis-a-vis de
casa mamei / deasupra intrării casei din față
era o ușă pentru un balcon care lipsea.

m-am udat pe față / fusesem livid /... / ... / ... / ...

(tocmai văzusem un film / neguțătorul din veneția / singur / și
trebuia să-l povestesc amicilor orbi).

striga la copil și se apropia de el / greșise / traversase periculos

striga la copil și se apropia de el / greșise / traversase periculos
copilul îi răspundea / parcă imitând sunetul unui avion
ce trecea pe deasupra / chiar trecea un avion pe deasupra / luneca
ușor ca un fulg / strălucea ca o stea care apune în clipa următoare;

m-am apropiat de bărbat / m-am așezat lângă el să văd
care este mai înalt / mai avea o palmă / comparația
se desfășura până la capăt;

cred că este potrivit să așez o imagine cu un copil roșcat
într-un text potrivit pentru un cântec:

arăta ca un cascador care filmează o scenă în flăcări / râdea
la noi și dădea din mâini / te iubea ca pe mama lui
era singurul care lumina adevărul ca într-o peșteră
„nu / nu pleca afară
lasă-i pe alții să fie primii / nu
te apropia prea mult în urma lor;

se vor întoarce buimăciți înăuntru
și vor călca totul în picioare / abia după aceea poți trece peste cadavrele lor
să vezi frumoasa curte / frumoasa grădină
în care se odihnesc câteva sarcofage.

nici nu trebuie să ascuți întrebările
doar răspunsurile consemnate / pe filele albe
pe care se odihnesc fluturii.

iei frumos un creion / apesi cu arătătorul pe cap / și desenezi conturul fiecărui fluture
și pe fiecare aripă să scrii un răspuns”.

aștept primăvara / se vor scutura florile
am să scriu un poem despre iarna tristeții
despre iarnă pur și simplu.

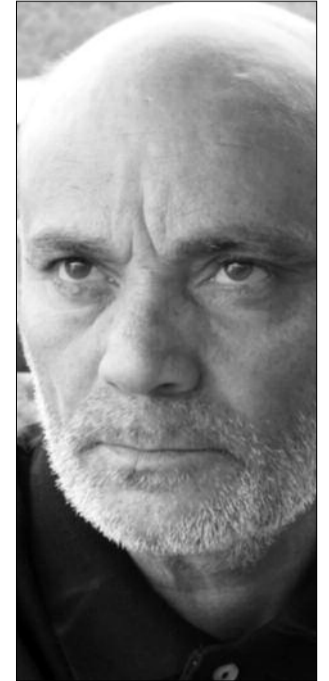
aștept primăvara / e trecut de 11 / va apărea negreșit după 10 / în
fiecare zi cineva se scutură în fața casei / chiar înainte de prânz
se coc fructele / facem cercei din ... / ... / ... / ...

nu mă așteptam să mă ia mai nimeni în seamă / știam

nu mă așteptam să mă ia mai nimeni în seamă / știam
că nu interesează să povestesc despre visele pe care

GLISSANDO

„Facă-se voia Casei de Savoia”, zice Arpentorul, binedispus, „în dimineața asta simt nevoia să mă smeresc și să mărturisesc! Sunt un îndrăgostit de când mă știu de tot ce mișcă, de întregul viu; dintr-o predispoziție matricială; dintr-o perenă fervoare nevrotică. Deșertul meu lăuntric e salvat de mirifica oază erotică. Ați văzut: când iubești, ești ușor și plutești. Cât de bătrân ai fi, întinerești. Ignori suferința și ții la distanță, cu grație, plăgile timpului. Nu există decât un acum confiscat de obsesia ta funciară. Ai un ou și-l clocești cu întreaga ființă-n cuiarul noetic, de taină...”, zice Arpentorul, gesticulând, deschizând patetic brațele și-mbrățișând un oaspete invizibil. „Mi-am deschis inima frumuseților vieții și nimic altceva; dintr-o complicitate ancestrală cu zorii, îndoiala și misterul. A fost o investiție pe termen lung. Trebuia să străbat toate vârstele-acestei empirice gnoze și le-am străbătut. Pot acum să privesc înapoi sine ira

et studio...”

Ieri străbătuserăm văi și urcaserăm dealuri, ocoliserăm câteva stâne de oi cu zăvozi arțagoși, ca-ntr-un târziu, pe-nserate, să dăm de acea singuratică șură cu scara proptită de podul cu fân: unde, odată urcați și sleiți de puteri, înveliți în poloage, îmbătați de esențe florale și de aerul tare pompat în plămâni, adormirăm buștean. Zorii sosiră cu-aceleași muștrări și căințe-ancestrale filtrate prin sitele minții din care s-a scurs, ca o păcură grea, întunericul. Spre dimineață visarăm saloanele-acelei castel din Boemia, după care tânjește Arpentorul și pe care, în somn, deseori, ni-l arată cu degetul, „unde tot vom ajunge cândva”, zice el, „chiar dac-ar fi și după moartea noastră, ca biete fantome sosite acolo să bântuie dintr-un mai bun viitor...”

E sfârșit de septembrie. Micul dejun l-am luat în grădina aceasta cu struguri, cu mere și pere și prune și nuci și moșmoane cât pumnul de țânc. La moșmoane, Apaticul Ochi de la Centru strămbă din nas, în timp ce Urechiascuțite înfulecă zdravăn din ele, plescăind, morfolind, mormăind ca un urs. „Mai întâi am iubit un salcâm”, zice Arpentorul, cu acel ocultat și rarisim tremolo în voce. „Un salcâm pripășit într-un mediu ostil: într-o răpă deschisă de marile ploii pe o coastă de deal. Un salcâm oarecare, răzleț și firav, dar al meu, întrucât vremuiseră-n el întrebările; și eu apărusem pe lume în rana deschisă a veacului meu; și mie-mi săpa rădăcinile crivățul ideologic... Un biet pribeag mi-a povestit cândva,

punctând cu amănunte tenebroase, logodna lui, căsătoria lui și absolut trăznitul, căznitul mariaj cu cireșul pietros mărginind bătațura. În ce mă privește, am traversat o fantastică vârstă-totem, pe când acel pribeag a traversat, de-adevăratelea și pentru totdeauna, o stradă doar, dar blestemată stradă, către ospiciul de vis-a-vis...

Mai întâi am iubit un salcâm, apoi o carte, apoi o fată... Acel salcâm suav s-a prăpădit, cartea-ntr-o zi a fost de negăsit, fata m-a părăsit pentru un tânăr de-o seamă cu mine, ceva mai norocos, fără-ndoială, gropar o viață-ntreagă la Cimitirul Bellu, de vreo doi ani încoace un foarte bun hingher într-un bogat oraș din Englitera.... Pendulăm permanent, zice Arpentorul, între imperative luminoase și ancorarea-n zone-ntunecoase, între spiritul apolinic, solar, conștient de sfințenia imnelor vieții și sumbrul spirit dionisiac, selenar, controlat de instinct animal, de unde și dezordinea ființială generatoare de sincopă – atât de necesară deșteptării într-o mai limpede realitate...

Cât de adâncă-i taina întâmplării! , ai un drum de făcut și Elena din Troia îți iese-nainte cu neînchipuit de dulci cuvinte. Vorbesc despre eticul pur triumfând în păcatul estetic...

Zice-se, vai, c-am iubit mai întâi sâni maicii! Într-atât mă orbea lăcomia de lapte încât plescăitul teribil din buze, la sfârc, trezea în părintele meu o abia reținută mânie. Ar fi-ncercat într-o zi să mă smulgă din brațele maicii. „Măi, mi-ar fi zis, îți iau țâța, m-auzi?!” M-aș fi-ntors către el, l-aș fi plesnit peste mâini și-aș fi scos, printre giungiile știrbe și roze, din vârful limbii de gușter, stropindu-l cu lapte matern, un scurt și incredibil „Șit”, care l-a bulversat, l-a năucit”...

O boare de sminteală ia cu asalt grădina. Urechiascuțite dă tonul: țopăie ca un urangutan, se ține cu-amândouă mâinile de burtă și emite-n trei timpi un sfredelitor și molipsitor hi-hi-hi. Scos din stupida-i facondă, Apaticul Ochi de la Centru emite și el, repetat, în aceeași trei timpi, un behăit gutural de berbec sinodal: ho-ho-ho. „Șit”, îl imită Pepino pe-Arpentor și se sparge de răs, înfundându-se-n

tot mai înaltele lui hă-hă-hă-uri. Mimând surpriza și nedumerirea, Arpentorul se-ntoarce către mine: „Padre, îmi zice el micos, garantam că ești om serios. Ai luat-o pe urmele ăstora?!... Vroiam s-ajung la frontiera noimei, la bine-ascunsă taină a sufletelor noastre”... Cu surâsul scurgându-se-ncet de pe față, înfig privirea în pământ și tac. Printre sughituri și lacrimi de răs, pierzându-se-n lungul grădinii, Urechiascuțite emite-n văzduhuri cu voce înaltă acea singulară formulă absconsă și discutabilă din Rugăciunea Domnească: „Et non inducas nos in tentationem!”... „Et non inducas nos in tentationem!”... „Et non inducas nos in tentationem!”...

Mai întâi am iubit un salcâm, apoi o carte, apoi o fată... Acel salcâm suav s-a prăpădit, cartea-ntr-o zi a fost de negăsit, fata m-a părăsit pentru un tânăr de-o seamă cu mine, ceva mai norocos, fără-ndoială, gropar o viață-ntreagă la Cimitirul Bellu, de vreo doi ani încoace un foarte bun hingher într-un bogat oraș din Englitera....

“Ar trebui descoperită o nouă frumusețe”

Dialog Iolanda Malamen – NICOLAE COANDE

(urmare din numărul trecut)

Nu m-a bătut niciodată gândul să plec de aici, iar dacă am venit dinspre Caracal am făcut-o fiindcă, nu-i așa, trebuie să mergem nesmintit spre... Occident (vestul Caracalului este Craiova, nu Bucureștiul, iar Vestul ideal este Timișoara, unde am locuit cândva un an. Ce curios, acolo nu l-am văzut pe Robert Șerban!).

Mi-a plăcut cartea ta de note de călătorie din Germania.

Cartea asta reprezintă reverența mea, inclusiv intelectuală, în fața politeții teutonilor care mi-au acordat bursa Heinrich Böll în iarna anului 2003. Am scris *Fereastra din acoperiș. Un anotimp în Westfalia* cu nostalgia celui care a stat patru luni într-una din camerele casei unde a locuit Böll timp de 17 ani: la Langenbroich, o micuță localitate din ținutul Eiffel, la 60 de kilometri de Köln. Marele scriitor se retrăsese în ținutul mamei sale, excedat de zgomotul din metropola germană și acolo și-a scris o parte din cărțile sale importante. Din 1989, Fundația Böll, cu sedii în majoritate landurilor germane, a inițiat acolo un program de burse după ce fiul lui Böll, René, a pus la dispoziția fundației casa lăsată lui moștenire.

Au sosit aici până acum peste 100 de artiști plastici, scriitori și traducători din întreaga lume. Printre aceștia au fost, cel puțin până acum, și patru români, între care poetul Vasile Baghiu și pictorița Dora Cojocar. Ce pot să-ți spun referitor la lunile petrecute acolo? E impresionant să simți că poți scrie și gândi în liniște într-o țară străină care-ți asigură totul pe durata bursei. Primeam atâția bani într-o lună cât un ministru harnic din guvernul României! Am întâlnit în Langenbroich, localitate unde în 1974 sosea însuși Soljenitin, scriitori și artiști plastici din Albania, poetul Agron Tufa, Ucraina, artistul plastic Serghei Yakunin, Nigeria, poetul Tony Kan, Cuba, scriitoarea Elvira Rodrigues Puerto sau Turcia, scriitorul și jurnalistul kurd Zeynel Abidin Kizilyaprak. Cel din urmă făcuse cinci ani de pușcărie fiindcă militase pentru drepturile kurzilor și mai avea încă probleme cu regimul de

sa de origine română Anne, au fost doi dintre cei mai prețioși oameni pe care i-am cunoscut acolo: Aachen-ul studenției lui Achim, așa cum mi l-a arătat el la pas, este un oraș unde aș vrea să revin întotdeauna.

Craiova e spațiul vital, locul unde ai ales să trăiești...

Nu m-a bătut niciodată gândul să plec de aici, iar dacă am venit dinspre Caracal am făcut-o fiindcă, nu-i așa, trebuie să mergem nesmintit spre... Occident (vestul Caracalului este Craiova, nu Bucureștiul, iar Vestul ideal este Timișoara, unde am locuit cândva un an. Ce curios, acolo nu l-am văzut pe Robert Șerban!).

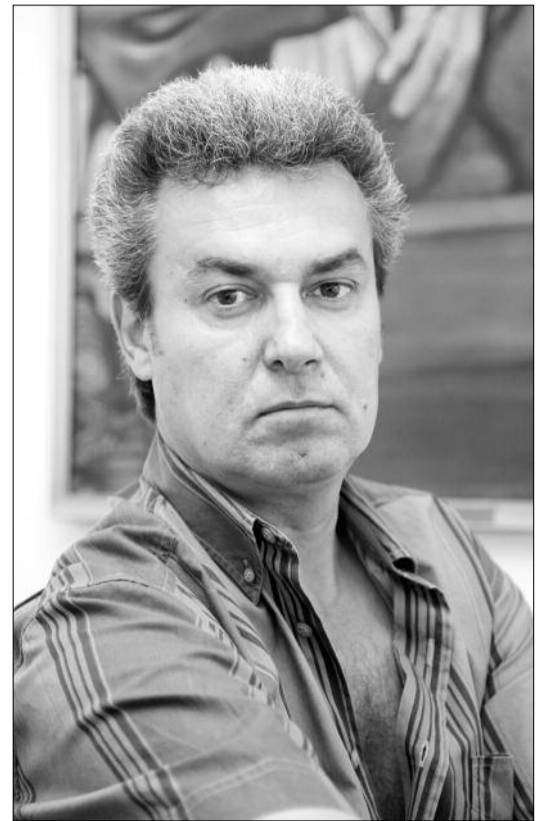
Craiova, spațiu himeric mai degrabă decât vital, este orașul pe care l-am disprețuit „sincer” în volumul „Fincler”, în poemul dedicat totuși cu dragoste acestei „Venus a gunoaielor”, orașul în care m-am îndrăgostit și am suferit nițel, oraș scund, de câmpie folclorică, atunci când vine vorba de o anume grandoare spirituală (vorbesc de timpii de azi), în care poți găsi totuși, dacă ai nas bun, oameni de calitate cu care să stai „la schimbarea ideilor”. Acum că prietenul meu cel mai bun, un demitizator al spiritului de *mitici* al orașului, Adrian Buz, a plecat la București îmi spun că viața nu mai poate fi trăită așa, că mă voi transfera la altă echipă mai demnă, că voi deveni colaborator la „Le Monde” și nu la amărățul de „Cuvânt schiop al Libertății”, că, în fine, voi ieși, vere!, precum Tucă din împresurarea Caracalului. Și totuși, nu voi pleca, bre! Ajunge un Tucă la un car de oale! E prea multă inteligență la București sau la Bruxelles ca să mă mai adaug și eu plusvalorii înregistrate în capitale vane. Rămân aici, în propriul meu maquis, să fac revista Teatrului Național, „SpectActor”, prima după o sută și ceva de ani, acum că Patrel Berceanu a plecat grăbit să cunoască adevărurile eterne. Și să beau cu amicii o cafea la cafeneaua armeanului Agop. Și de ce n-aș rămâne la Craiova, dacă la Calafat trăiește, înconjurat de găște olteneste, al căror ficat a rezistat eroic aviarei, însuși Mircea Dinescu?

Cum reacționezi la poezia scrisă de tineri?

Decât să bat câmpii și să îndrug verzi și uscate pe tema noului concept de literatură tânără propus de noua generație, mai bine să fac lista cu poeți pe care i-am premiat, împreună cu George Popescu, criticul literar, Adrian Buz și Xenia Karo la ultimele ediții ale concursului național de poezie „Tradem”, de cinci ani încoace. Majoritatea acestor poeți a debutat între timp cu cărți care au însemnat ceva în acești ani și sper ca unele dintre ele să însemne ceva și după 2020: Mihai Ene, Petrișor Militaru, Silviu Gongonea, Rita Chirian (recent distinsă cu premiul de debut Mihai Eminescu), Irina Roxana Georgescu, Oana Cătălina Ninu (și ea distinsă, mi se pare, cu premiul de debut Mihai Eminescu), Diana Geacăr, Ovidiu Gligu sau Violeta Ion. Recent, am investit încrederea juriului în poeta Georgiana Diaconiță, din Botoșani. Veți mai auzi de ea. Evident, nu sunt Nicolae Țone, marele susținător al poeziei tinerilor, dar fac și eu ce pot, după ce m-am lăsat de scris cronici de întâmpinare la cărțile poezilor debutanți.

Ce putem spera de la cuvântul scris?

Aș zice, ce poate el spera de la noi? Să-l folosim cu acea ardență care să străbată mințile surde ale celor care cred că acel „La început a fost Cuvântul” a fost transmutat, alchimic, de marele Goethe în „La început voi pune Fapta”. Este marea capcană a vremurilor moderne, aceea în care cad și conservatorii și liberalii și toți libertarienii abonați la ideea de bine individual și progres mecanicist obțesc. Goethe nu făcea decât să anunțe domnia cantității, ideal

demonstrată de autorii Tradiției relevantă în capetele câtorva maestri – pe care îi vom recunoaște cândva. Nu mă interesează să practic un soi de discurs teozofico-scientist, dar nu cred în ideea progresului nețărmurit: poate că am ajuns pe lună, dar omul moare la fel pe pământ. Istoria umanității, așa cum o cunoaștem noi, este un fragment, o schijă care trece prin noi fără prea mari consecințe, decât aceea, catastrofică uneori, că ne face să credem că noi o mânuim. Fals. Suntem, la ora de față, închiși într-o paranteză a înțelesului de Dumnezeu și a celui de istorie, ca durată lungă. Tot ce știu, pe urmele gnosticilor moderni de la Princeton, este că omul nu a murit încă niciodată. Lumea, ca loc și carte deschisă, ni se arată ca splendoare totală abia după ce o părăsim. Nu citim lumea atâta timp cât trăim, alfabetul ei ni se refuză.

Până atunci, lumea noastră, a fiecăruia, e o știre de ziar, cu, eventual, o fotografie în negativ. Prin cuvânt, inclusiv scris, rămâne lumea, chiar dacă fraza aceluiași Iova trebuie să ne dea de gândit: „lumea e ceva cu care nu mă pot întâlni”.

În prezent literatura ar trebui să se ridice la nivelul realității (Eugène Ionesco).

În prezent, omul ar trebui să se ridice la acest nivel sesizat de dramaturgul căruia Slatina i-a ridicat statuie (ce-ar mai fi răs, vorba lui Mincu, s-o vadă!). Dar, dacă insiști, literatura își desemnează propria realitate, așa cum îi este dat scriitorului care o produce s-o vadă cu vederea lui. Sunt greoi, așa că revin: când în capul omului este o plăcuță funcțională după care (zice Jung) omul poate cunoaște dumnezeirea, întrucât i-a fost implantată chiar de către Dumnezeu, realitatea pe care o vede acest „animal fără pene” (un grec, am uitat care...) este atât de înrobătată materiei din care se pare că este, totuși, făcut, încât te întrebi dacă omul nu și-a băgat o șurubelniță în cap și și-a scos plăcuța de înmatriculare. Circulăm ca bezmeticii prin viață cu aerul că suntem nemuritori și nu vedem că ni s-a terminat de mult benzina. Când ni se întâmplă să observăm cu adevărat că nu mai avem nimic al nostru – de ce, te întreb, ne întorcem fața nedumerită spre „Instructor” și cerem doar să ne certifice faptul că suntem ai Lui? Una dintre „poruncile” gnosticilor de la Princeton (și erau/sunt ditamai savanții care știu cât lapte au supt stelele) este și asta: „să descoperi o nouă frumusețe”. În prezent, literatura ar trebui să descopere asta... dacă poate.

Încolo, salutul meu fraternelor celor care știu că domnia stă în ce știi, nu în ce deții!

la Ankara. În luna cât am stat aproape zilnic de vorbă, la unul din regalurile lui culinare (era un bucătar excelent!), nădăjduia ca Turcia să accepte anumite reguli impuse de UE pentru a se putea întoarce la Istanbul, unde locuiau părinții săi. A și făcut-o între timp, poate a și publicat cartea lui despre Kurdistanul istoric. Comentam cu el căderea lui Saddam și era bucuros că americanii și britanicii îl pusese la punct pe Saddam, dar în clipele de amărăciune îi critica pe ultimii pentru faptul de a fi împărțit Kurdistanul istoric Siriei, Irakului și Turciei.

Nu pot să închei scurtul meu memento nostalgic fără să le amintesc aici pe prietenele Sigrun Reckhaus, managerul care se ocupa de programele noastre, frau Ludwig Waltraud, profesoară pensionară care mi-a dat cele mai bogate amănunte despre istoria fundației și Marga Fraikin, nemțoaica veșnic veselă și entuziastă a excursiilor cu mașina și cu piciorul prin toată regiunea. Evident, profesorul doctor de limbă germană Achim Jaeger, din Düren, și soția